

METHODOLOGY AND HISTORY OF PEDAGOGY

МЕТОДОЛОГІЯ ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

UDC 37.091.33:004.774/.912

DOI 10.35433/pedagogy.3(114).2023.5-15

CONTENT ANALYSIS OF THE CONCEPT OF "INFORMATION LITERACY"

S. P. Bainiashova*

The article examines the concept of "information literacy" based on the analysis of 30 psychological and pedagogical works. Various scientific approaches to the definition of this concept, which are presented in scientific articles, conference materials, dissertations, monographs, manuals on the topic of information literacy, have been analyzed and summarized. The research vector is focused on the works of Ukrainian and foreign scientists who studied information literacy in connection with related concepts ("media education", "information and digital competence", "information competence", etc.). Based on the results of the content analysis, information literacy is defined as the ability of an individual to manifest his information needs, search, analyze, evaluate and ethically use information; the ability to form an understanding of information and how it "works"; a set of skills to work with information, identify and navigate in information resources, skills necessary for the correct search, analysis and use of information. Prospects for researching the problem of forming information literacy among students in the process of learning the Ukrainian language have been determined.

Keywords: information literacy of students, content analysis, information competence, media educational approach to learning the Ukrainian language.

КОНТЕНТ-АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ "ІНФОРМАЦІЙНА ГРАМОТНІСТЬ"

С. П. Байняшова

У статті досліджено поняття "інформаційна грамотність" на основі аналізу 30 психолого-педагогічних праць. Проаналізовано та узагальнено різні наукові підходи до визначення цього поняття, що представлені в наукових статтях, матеріалах конференцій, дисертаціях, монографіях, посібниках з теми формування інформаційної грамотності. Вектор дослідження зосереджено на працях українських та іноземних науковців, які студіювали інформаційну грамотність у зв'язку із суміжними поняттями ("медіаосвіта", "інформаційно-цифрова компетентність", "інформаційна компетентність" тощо). На основі результатів контент-аналізу окреслено інформаційну грамотність як здатність особистості проявляти свої

* Postgraduate Student
(Zhytomyr Ivan Franko State University)
lanakratuk@gmail.com
ORCID: 0009-0001-3141-6602

інформаційні потреби, шукати, аналізувати, оцінювати та етично використовувати інформацію; здатність, що формує розуміння інформації та як вона "працює"; сукупність умінь працювати з інформацією, ідентифікувати та орієнтуватися в інформаційних ресурсах, навички, необхідні для правильного пошуку, аналізу та використання інформації. Визначено перспективи дослідження проблеми формування інформаційної грамотності учнівської молоді в процесі навчання української мови.

Ключові слова: інформаційна грамотність учнівської молоді, контент-аналіз, інформаційна компетентність, медіаосвітній підхід до навчання української мови.

Introduction of the issue. The methodology of teaching the Ukrainian language has a large number of connections with other related sciences (psychology, linguistics, philosophy, pedagogy etc.), which means that it involves expanding the category and conceptual base, and the emergence of a sufficient number of concepts and terms from different disciplines. In particular, the information literacy, the media education approach, together with competence-based learning, expands the field of content-forming terms of scientific research in linguodidactics. Important for understanding the content are the concepts of "literacy", "competence", "media education approach" and others. The Ukrainian language now plays a very important role in the formation of future youth and requires proper attention and justification. "Information literacy" is a new term in the linguodidactic system, so we believe that its detailed analysis is necessary.

Current state of the issue. A large number of scientific researches and articles constantly analyse the concept of "literacy" (N. Bondarenko, V. Vitiuk, L. Tymchuk, H. Hych, L. Luzhetska, N. Kovalchuk, O. Zimonova, A. Hrytsenko). Different aspects of the issue of information literacy are outlined in the scientific research of Ukrainian and foreign researchers: pedagogical analysis of the essence of the formation of information literacy in high school students (S. Deepmala, J. McDougall, L. Naidenova, H. Onkovych, O. Semenoh); information literacy as a component of digital literacy (N. Tilikina and V. Kudlay); information literacy in the context of information competence (M. Koropatnyk, O. Baranovska, A. Gurzhiy, M. Drushlyak); the issue of digitalisation in education and the rapid

Постановка проблеми. Методика навчання української мови має велику кількість зв'язків із іншими суміжними науками (психологією, мовознавством, філософією, педагогікою тощо) відповідно передбачає розширення категорійно-поняттєвої бази на основі понять і термінів різних дисциплін. Зокрема, інформаційна грамотність, медіаосвітній підхід разом із компетентісно орієнованим навчанням розширює поле змістоутворювальних термінів наукових досліджень із лінгводидактики. Важливим для розуміння змісту є поняття "грамотність", "компетентність", "медіаосвітній підхід" до навчання предмета та інші. Українська мова як навчальна дисципліна в добу інформаційного суспільства має важливе значення для формування інформаційно грамотного мовця, що потребує належної уваги та обґрунтування. "Інформаційна грамотність" у лінгводидактичній системі – новий термін, тому вважаємо його детальний аналіз є необхідним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні дослідники в наукових розвідках і статтях постійно аналізують поняття "грамотність" (Н. Бондаренко, В. Вітюк, Л. Тимчук, Г. Гич, Л. Лужецька, Н. Ковальчук, О. Зімонова, А. Гриценко). Різні аспекти питання інформаційної грамотності окреслено в наукових працях українських та іноземних дослідників: педагогічний аналіз сутності формування інформаційної грамотності в старшокласників (С. Діпмала (Singh Deepmala), Дж. Макдугалл (Julian McDougall), Л. Найдїонова, Г. Онкович, О. Семенов); інформаційну грамотність як компонент цифрової грамотності розглядають Н. Тілікіна та В. Кудлай; інформаційну грамотність у зв'язку з інформаційною компетентністю вивчають М. Коропатник, О. Барановська, А. Гуржій, М. Друшляк; питання цифровізації в освіті та стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) висвітлено

development of information and communication technologies (ICT) (D. Belshaw, V. Bykova, L. Mironets, I. Robert, D. Tapscott, O. Savchenko).

Outline of unresolved issues brought up in the article. Existing does not fully cover the issue of information literacy in the learning process. Thus, more detailed comprehensive analysis of the above-mentioned problem is required.

Aim of research is to review psychological and pedagogical works and to distinguish the content of the concept of "information literacy" using the content analysis method based on different perspectives.

Results and discussion. Based on scientific research on information literacy, we should state that there is still no unambiguous definition of its essence. Scholars interpret the concept of "information literacy" in different ways. Let us consider approaches to defining the essence of information literacy through content analysis. The main task is to analyze and summarize different approaches to defining the key concept of "information literacy" in our study.

The content analysis was carried out according to the principle of a step-by-step algorithm proposed by scholar N. Shcherba [11: 166] in four stages:

Stage I:

- formation of the topic (to find out the basic definition of "information literacy");

- defining the task (to formulate a reasonable definition of the main concept);

- formulation of the hypothesis (to formulate the author's assumption about the understanding of the basic concept of "information literacy");

- sampling (based on the processed psychological and pedagogical literature, to determine a certain number of definitions of the keyword proposed by different authors).

Stage II: determination of units of analysis, related units and counting units.

Stage III: tabulating the necessary units.

Stage IV: calculation of the results and interpretation – formulation of the author's definition of the key concept of the study.

During the content analysis, 30 sources on pedagogical and psychological sciences

в наукових доробках зарубіжних і вітчизняних науковців й дослідників: Д. Белшоу, В. Бикова, Л. Міронець, І. Роберт, Д. Тапскотт, О. Савченко.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. Наявні наукові публікації містять результати фрагментарних досліджень суті інформаційної грамотності здобувачів освітніх послуг та формування її в процесі навчання. Тому актуальним є студіювання інформаційної грамотності учнівської молоді у зв'язку із суміжними поняттями.

Мета статті: дослідити зміст поняття "інформаційна грамотність" методом контент-аналізу на основі студіювання психолого-педагогічних праць.

Виклад основного матеріалу. Вивчення наукових розвідок, присвячених інформаційній грамотності, дає підстави стверджувати, що досі немає однозначного тлумачення її сутності. Тлумачення поняття "інформаційна грамотність" науковці подають у різних аспектах. Розглянемо підходи до визначення сутності інформаційної грамотності через контент-аналіз. Головне завдання – проаналізувати та узагальнити різні підходи до визначення ключового в нашому дослідженні поняття "інформаційна грамотність".

Контент-аналіз проводили за принципом поетапного алгоритму, який запропонувала Н. Щерба [11: 166] у чотири етапи:

I етап:

- формування теми (з'ясувати основне поняття – "інформаційна грамотність");

- визначення завдання (сформулювати обґрунтоване тлумачення основного поняття);

- формування гіпотези (авторське припущення щодо розуміння поняття "інформаційна грамотність");

- вибірка (на основі опрацьованої психолого-педагогічної літератури відібрати певну кількість визначень ключового поняття, запропоновану різними авторами).

II етап: визначення одиниць аналізу, споріднених одиниць та одиниць підрахунку.

III етап: зведення в таблицю необхідних одиниць.

IV етап: підрахунок одержаних

by international and domestic authors were processed. The sources of analysis included scientific articles, materials from various conferences, dissertations, monographs, manuals, and foreign publications on the topic of information literacy.

According to the foreign researcher M. Gus, information literacy is an opportunity for ordinary citizens to develop their informed views and interact responsibly with society. In his works, he emphasized that such literacy is manifested in society in "five key contexts": *everyday life* (a person finds information every day), *citizenship* (information is an assistant in understanding the world around us), *education* (development of critical thinking), *work* (awareness contributes to employment), *health* (search for medical information) [15: 10].

Back in 1992, the progressive American researcher K. Doyle in one of her works revealed the signs of an information literate personality, namely: determines that accurate and complete information is the basis for making smart decisions; realizes that the necessary information is formulated on the basis of the information received; identifies potential sources of information; develops successful search strategies; owns sources of information, including computer and other technologies; evaluates information; organizes information for practical application; integrates new information into the existing body of knowledge; uses information in critical thinking and problem solving [13: 30].

In a manual on media education, V. Baidyk and O. Pronina define information literacy as a set of competences. The researchers also say the following: "Information literate people possess the following basic skills: critical thinking, the ability to analyze information and use it for self-expression, the ability to learn independently, create information, the willingness to be an informed citizen and professional, to participate in government activities and democratic processes in society" [8: 15]. Scholar C. Bruce notes that information literacy also implies the following person learns to

результатів та інтерпретація – формулювання авторського визначення ключового поняття дослідження.

Під час контент-аналізу опрацьовано 30 джерел із педагогічної та психологічної наук закордонних та вітчизняних авторів. До джерел аналізу увійшли наукові статті, матеріали різних конференцій, дисертації, монографії, посібники, інші публікації з теми формування інформаційної грамотності.

На думку іноземного дослідника М. Гус, інформаційна грамотність – це можливість для простих громадян розвивати їх поінформовані погляди та відповідально взаємодіяти із суспільством. Така грамотність проявляється в суспільстві в "п'яти ключових контекстах": повсякдення (людина щодня знаходить інформацію), громадянство (інформація – помічник у розумінні навколишнього світу), освіта (розвиток критичного мислення), робота (поінформованість сприяє працевлаштуванню), здоров'я (пошук медичної інформації) [15: 10].

Прогресивна американська дослідниця К. Дойл ще в 1992 в одній із праць розкрила ознаки інформаційно грамотної особистості. Зокрема, точна і повна інформація є основою для прийняття розумних рішень; така особистість, здатна формулювати запитання на основі отриманої інформації; визначає потенційні джерела інформації; розробляє успішні стратегії пошуку; володіє джерелами інформації, відповідними комп'ютерними та іншими технологіями; оцінює інформацію, організовує інформацію для практичного застосування; інтегрує нову інформацію в наявну сукупність знань; використовує інформацію під час критичного мислення та вирішення проблем [13: 30].

У посібнику з медіаосвіти В. Байдик і О. Проніна розглядають інформаційну грамотність як набір компетенцій і зазначають, що "інформаційно грамотні люди володіють такими базовими навичками: критичне мислення, вміння аналізувати інформацію і використовувати її для самовираження, здатність до незалежного навчання, створення інформації, готовність бути поінформованим громадянином і професіоналом, брати участь у державній

correctly perceive and work with information throughout his/her life and is an active participant in the information society [12: 31].

In the course of the analysis, the defining elements of the concept of "civic competence" were identified, including 3 basic meanings that outline the essence of the term "information literacy" in the context in which it is studied. The results are presented in Table 1.

діяльності і демократичних процесах, що протікають в суспільстві" [8: 15]. Відповідно до сказаного К. Брюс акцентує, що особистість навчається правильно сприймати та працювати з інформацією все своє життя та є активним діячем в інформаційному суспільстві [12: 31].

У процесі аналізу було виокремлено визначальні елементи поняття "інформаційна грамотність", з них 3 базових значення, які окреслюють сутність терміна "інформаційна грамотність" у тому контексті, у якому він (термін) досліджується. Одержані результати представлено в таблиці 1.

Table 1.

The concept of "information literacy" in the system of psychological, pedagogical and linguistic concepts

Working definitions of IL	№	Categorical features of IL	Number of sources	Absolute value in %	Number of semantic units of analysis	Absolute value in %
			WHAT?			
Information literacy – is...	1	Skill(s)	2	6,6%	2	6,6%
	2	Ability	7	23%	7	23%
	3	Availability of knowledge and skills	1	3,3%	1	3,3%
	4	Finding information quickly and efficiently	1	3,3%	1	3,3%
	5	Means	1	3,3%	1	3,3%
	6	Awareness	1	3,3%	1	3,3%
	7	Actions	1	3,3%	1	3,3%
	8	Skills and abilities	3	10%	3	10%
	9	Understanding	1	3,3%	1	3,3%
	10	Skill set	1	3,3%	1	3,3%
	11	Set of competences	1	3,3%	1	3,3%
	12	Quality	1	3,3%	1	3,3%
Information literacy – is the ability to...			WHAT?			
	13	define and articulate	1	3,3%	1	3,3%
	14	find	3	10%	3	10%
	15	search effectively	2	6,6%	2	6,6%
	16	formulate the information need	2	6,6%	2	6,6%
Information literacy			WHY?			
	17	emphasises the importance of	1	3,3%	1	3,3%

Thus, 7 (23.3%) authors believe that information literacy – is (what?) *"ability"* (Y. Nadolska and K. Vyshneva-Ilina, T. Sydorenko and O. Palazhchenko, N. Tilikina, I. Gula, M. Gus, R. Value, C. Bruse). Information literacy – is (what?) *"skills/abilities"* two repetitions, which make up (6.6%) (O. Matviychuk, O. Radzievska). Information literacy – is a skill/ability to (what?) – *"define and formulate"* is described by one author Alton Grizzle (3.3%); (what?) – *"finding"* is described by 3 authors (10%) V. Pavlenko and O. Petrenko, O. Chornous, DCMS; (what?) *"to search effectively"* is defined by M. Ossiukhina and M. Drushliak and others (6.6%); (what?) – *"to formulate an information need"* is described by two sources – S. Ivanov and S. Bolsun (6.6%). Information literacy – is (what?) – *"availability of knowledge and skills"* (one repetition, 3.3%), (for what?) according to I. Stetsenko, *"for correct identification of information, for performing a certain task, for solving a certain problem, for effective search for information, for interpretation of evaluation, for information transfer"*. What (is it?) – *"prompt and effective search for information"* what (is it?) – *"critical and competent evaluation of information"* was mentioned once (3.3%) by O. Hrytsenchuk.

Information literacy – is (what?) – a *"means"* for (what?) *"enabling people to effectively find, evaluate, use and create information"* was described in one source (3.3%) by V. Kolyadenko. Is (this) an *"awareness"* (of what exactly?) *"the need for up-to-date information"* was mentioned in one source (3.3%) by N. Gendina; it is (what?) *"giving people the skills and abilities to critically evaluate and use information and media in their professional activities"*, writes one source (3.3%) Media and information literacy.

Information literacy – is (what?) *"skills and abilities"* (for what?) *"identify information search select and analyze navigate information resources"* is defined by three sources (10%) N. Soroko, A. Dolya and S. Ruda. Information literacy – is (what?) *"information and how it works"* is described in one source (3.3%) by W. Badek; it is (what?) *"a set of skills"* (for

Отож, 7 (23,3%) авторів вважають, що інформаційна грамотність – це (що?) *"здатність"* (Ю. Надольська та К. Вишнева-Ільїна, Т. Сидоренко та О. Палажченко, Н. Тілікіна, І. Гула, М. Гус, Р. Value, С. Bruse). Інформаційна грамотність – це (що?) *"вміння/уміння"* два повтори, що становлять (6,6%) (О. Матвійчук, О. Радзівська). Інформаційна грамотність – це вміння/уміння (яке?) *"визначати та формулювати"* (один автор Alton Grizzle, 3,3%); (яке?) *"знаходити"* – описує 3 автори (10%) В. Павленко та О. Петренко, О. Чорноус, DCMS; (яке?) *"ефективно шукати"* – визначають М. Осюхіна і М. Друшляк та інші (6,6%); (яке?) *"формулювати інформаційну потребу"* – так описано в двох джерелах (6,6%, С. Іванов та С. Болсун). Інформаційна грамотність – це (що?) *"наявність знань та умінь"* (один повтор, 3,3%), (для чого?) за словами І. Стеценка, *"для правильної ідентифікації інформації, для виконання певного завдання, для вирішення певної проблеми, для ефективного пошуку інформації, інтерпретації оцінки, для передачі інформації"*. Це (що?) *"оперативне й ефективне знаходження інформації"*, (що?) *"критичне й компетентне її оцінювання"* – згадано один раз (3,3%) у О. Гриценчука. Інформаційна грамотність – це (що?) *"засіб"*, (для чого?) *"забезпечення можливості для людей ефективно знаходити, оцінювати, використовувати та створювати інформацію"* – описано в одному джерелі (3,3%, В. Коляденком). Це (що?) *"усвідомлення"* (чого саме?) *"потреб в актуальній інформації"* – зазначено за одним покликанням (3,3%, N. Gendina); це (що?) *"дії"* (які саме?) *"які дають людям навички та вміння для критичного сприйняття оцінки і використання інформації і медіа у своїй професійній діяльності"* – пише одне джерело (3,3%) Media and information literacy. Інформаційна грамотність – це (що?) *"вміння і навички"*, (для чого?) *"ідентифікувати інформацію здійснювати пошук відбирати та аналізувати орієнтуватися в інформаційних ресурсах"* – визначають три джерела (10%, Н. Сорoko, А. Доля та С. Руда. Інформаційна грамотність – це (що?) *"розуміння"* (чого?) *"інформації та того, як*

what?) "searching, analyzing and using information" is described in one vocation (3.3%) by P. Ranaweera. Information literacy – is (what?) "a set of competences" (for what?) "for obtaining, understanding, evaluating, adapting, generating, storing and presenting information used for analyzing problems and making decisions", according to one source (3.3%) by V. Badik. Information literacy – is (what?) "quality" (what exactly?) "including a set of knowledge, skills and abilities to perform various types of information activities" is explained in one source (3.3%) by M. Holovan.

According to the data presented in Table 1, we found that researchers and educators have different approaches to the interpretation of this term. Therefore, we can consider *information literacy* (hereinafter referred to as IL) as the ability of a person to express their information needs, search, analyze, evaluate and use ethically, which is formed by understanding information and how it (information) works, as a set of skills/abilities to work with information, identify and navigate information resources, and the skills necessary for the correct search, analysis and use of information. In particular, information literacy involves understanding the personal boundaries of others, ethical and legal issues related to access and use of information, personal qualities and development of the psycho-emotional sphere of the individual.

In the process of analyzing scientific works and the regulatory framework, a number of related concepts have been identified that are related to the definition of the term "information literacy". From a psychological point of view, scholars (V. Hrytsenko, N. Cherepovska, L. Naidenova and others) define information literacy as a conscious attitude of a person to the use and management of information; as a psychological formation that involves the conscious absorption of information and its reproduction, taking into account ethical and legal laws. One of the related concepts is the "media education approach". This approach is important because young people need to be

вона працює" – описано в одному джерелі (3,3%, W. Badek; це (що?) "набір навичок" (для чого?) "пошуку, аналізу та використання інформації" – одне покликання описує та визначення (3,3%, P. Ranaweera). Інформаційна грамотність – це (що?) "набір компетенцій" (для чого?) "для отримання, розуміння, оцінки, адаптації, генерування, зберігання та подання інформації, використовуваної для аналізу проблем і прийняття рішення" – зазначає одне джерело (3,3%, В. Бадика). Інформаційна грамотність – це (що?) "якість" (яка саме?) "що включає сукупність знань, умінь і навичок виконання різних видів інформаційної діяльності" – розтлумачено в одному джерелі (3,3%, автор М. Головань).

Відповідно до даних, які зазначено в таблиці 1, з'ясовуємо, що науковці по-різному підходять до тлумачення окресленого поняття. Ураховуючи наведені тлумачення, розглядаємо *інформаційну грамотність* (далі ІГ) як здатність особистості проявляти свої інформаційні потреби, шукати, аналізувати, оцінювати та етично використовувати інформацію, що формується на розумінні інформації та як вона (інформація) "працює"; як сукупність умінь працювати з інформацією, ідентифікувати та орієнтуватися в інформаційних ресурсах, навичок, необхідних для правильного пошуку, аналізу та використання інформації. Зокрема, інформаційна грамотність передбачає розуміння особистих кордонів інших, етичних та правових питань щодо доступу та використання інформації, особистісних якостей та розвитку психо-емоційної сфери особистості. У процесі аналізу наукових праць та нормативної бази, встановлено низку суміжних понять, що є дотичними до визначення терміна "інформаційна грамотність". З психологічного погляду науковці (В. Гриценко, Н. Череповська, Л. Найдьонова та інші) розглядають інформаційну грамотність як свідоме ставлення особистості до використання та керування інформацією; як психологічне утворення, котре передбачає свідоме поглинання інформації та відтворення її з урахуванням етичних і правових законів.

Одним із дотичних понять є "медіаосвітній підхід до навчання". Такий підхід важливий через те, що молоді

able to objectively perceive and understand reality in the information space. The media environment spreads certain meanings among the masses and is a means of manipulating them. Therefore, in the modern flow of information, it is necessary to be able to think critically, to determine the positive or negative effects of information disseminated by various types of media. O. Kucheruk defines the "media education approach" in her work. According to her, it is "a methodological guideline for organizing language education on the basis of media education principles and technologies that involve searching, receiving, assimilating, analyzing, evaluating, interpreting information, creating students' own texts using media, developing the ability to critically perceive media texts in the process of forming a student's linguistic personality" [6: 77]. The concept of a "media education approach" leads us to the term "media studies". It is understood as the study of media, which is associated with both knowledge of how media texts are created and distributed, as well as the development of analytical skills, interpretation and evaluation of their content [14]. Official UNESCO sources interpret the term "media education" as teaching theoretical and practical skills for mastering modern media resources and information sources, which are considered as part of a special field of knowledge in pedagogical theory and practice [4]. The task of media education is to prepare future youth for life in modern information conditions, to perceive information, to teach young people to understand it, to realize the consequences of its impact on the mental state, to master the ways of communication through technical means [3: 97]. Therefore, the media education approach can be based on media activities that will help prepare young people for life in the information space.

The concept of the New Ukrainian School as an indicator of information literacy in a person has "information and digital competence", which is one of the ten key competences [5]. This is the ability to navigate the information space, receive information and operate with it according to one's own needs [9].

потрібно вміти об'єктивно сприймати та розуміти дійсність у інформаційному просторі. Медіасередовище поширює в суспільстві певні сенси та є засобом маніпулювання людьми. Тому в сучасному потоці інформації необхідно вміти критично мислити, визначати позитивні чи негативні впливи інформації, поширюваної різними видами медіа. О. Кучерук дає визначення медіаосвітньому підходу до навчання української мови. За її словами, це "методологічний орієнтир стосовно організації мовної освіти на основі медіаосвітніх принципів та технологій, що передбачають у процесі формування мовної особистості учня пошук, отримання, засвоєння, аналіз, оцінювання, інтерпретацію інформації, створення учнями власних текстів із використанням медіа, формування здатності критично сприймати медіатекст" [6: 77]. Медіаосвітній підхід базується на понятті "медіасвіта". Його розуміють як вивчення медіа, котре пов'язане одночасно з знаннями того, як створюється та поширюється медіатекст, також із розвитком аналітичних здібностей, інтерпретації та оцінки їх змісту [14]. За фіційними джерелами ЮНЕСКО "медіасвіта" – це навчання теоретичних та практичних умінь для опанування сучасних медіаресурсів, інформаційних джерел, що розглядають як частини особливої галузі знань у педагогічній теорії та практиці [4]. Завдання медіасвіти – підготувати майбутню молодь до життя в сучасних інформаційних умовах, до сприйняття інформації, навчити молодь розуміти її, усвідомлювати наслідки її дії на психічний стан, опанувати способи спілкування за допомогою технічних засобів [3: 97]. Відповідно в основу медіаосвітнього підходу може бути покладено таку медіадіяльність, яка буде сприяти підготовці молоді до життя в інформаційному просторі.

За Концепцією нової української школи, показником сформованості інформаційної грамотності в особистості є "інформаційно-цифрова компетентність" як одна з десяти ключових компетентностей [5]. Це "вміння" орієнтуватись в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб [9].

О. Чорноус наголошує на важливості

In her research, Oksana Chornous also emphasizes the importance of transition to information learning. According to the researcher, this will result in citizens who clearly understand the functions and principles of media and other sources, critically evaluate such content and make informed decisions. In order to implement this effectively, we need to switch to electronic textbooks. Chornous argues that such a teaching tool better considers individual characteristics, motivation, competencies, learning goals, and works to develop information literacy.

A related concept to "information literacy" is "information competence". Researcher Boytsova interprets "information competence" as the ability of a citizen to have: access to information that is not hidden or prohibited, as well as to publish and disclose information, to ensure the right to free choice of sources, to produce, disseminate and use freely any information, including one's own [2: 33]. This competence works on the development of abstract thinking and reflections related to determining one's own position on information flows and beyond. Researchers (O. Marushchak, V. Korol and D. Lupiak) understand "information literacy" as: the ability to use information tools to reproduce printed documents; systematize various data using computer technology. S. Balakirova and V. Pavlenko advocate that the formation of information literacy and information competence is not an easy task for education [1; 8]. According to scientists, these are interrelated concepts.

Therefore, the study of different scientific approaches to the interpretation of the concept under study gives us grounds to consider information literacy as the ability of an individual to manifest his/her information needs, to search, analyze, evaluate and use information ethically; the ability that forms an understanding of information and how it (information) works; as a set of skills/abilities to work with information, to identify and navigate information resources, and the skills necessary for the correct search, analysis and use of information.

Conclusions and research perspectives. Thus, the analysis of basic

переходу до інформаційного навчання. Як наслідок ми матимемо громадян, за словами дослідниці, які чітко розумітимуть функції та принципи медіа й інших джерел, критично оцінюватимуть такий контент, прийматимуть обґрунтовані рішення. Щоб таке реалізувати ефективно, потрібно впроваджувати електронні підручники. О. Черноус аргументує це тим, що такий засіб навчання краще враховує індивідуальні особливості, рівень мотивації, компетенції, цілі навчання, та працює над формуванням інформаційної грамотності.

Суміжним до поняття "інформаційна грамотність" є "інформаційна компетентність". Дослідниця Бойцова трактує "інформаційну компетентність", як спроможність громадянина мати: доступ до інформації, котра не є прихованою чи забороненою, а також публікувати та розголошувати інформацію, забезпечення права на вільний вибір джерел, можливість виробництва, поширення використання вільно будь-якої інформації, у тому числі власної [2: 33]. Ця компетентність працює над розвитком абстрактного мислення та рефлексій, що пов'язані з визначенням власної позиції щодо інформаційних потоків та не тільки. Дослідники (О. Марущак, В. Король та Д. Луп'як) "інформаційну грамотність" розуміють як: уміння використовувати інформаційні засоби для відтворення друкованих документів; систематизовувати різні дані з допомогою комп'ютерних технологій. С. Балакірова та В. Павленко відстоюють думку, що формування інформаційної грамотності та інформаційної компетентності – не легке завдання для освіти [1; 8]. Тому що за словами науковців – це взаємопов'язанні поняття між собою.

Отож, студіювання різних наукових підходів до тлумачення досліджуваного роняття дає нам підстави розглядати **інформаційну грамотність** як здатність особистості проявляти свої інформаційні потреби, шукати, аналізувати, оцінювати та етично використовувати інформацію; здатність, котра формує розуміння інформації та як вона (інформація) працює; як сукупність вмінь/умінь працювати з інформацією, ідентифікувати та орієнтуватися в інформаційних ресурсах, на навичках необхідних для

and related concepts, the content analysis of the basic term "information literacy" made it possible to formulate key definitions of the concept that make up the terminology, content and context of further research, as well as determine further theoretical and practical work within the framework of the experiment. The next scientific step will be to determine the indicators of information literacy formation, which will help to trace and identify the forms and methods of forming information literacy of students in the process of teaching the Ukrainian language.

правильного пошуку, аналізу та використання інформації.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок.

Отже, аналіз базових та суміжних понять, проведений контент-аналіз осонвого терміна "інформаційна грамотність" дав змогу сформулювати ключові визначення поняття, що складають терміносистему, зміст та контекст подальшого дослідження, а також визначають подальшу теоретико-практичну роботу в межах поставленого експерименту. Подальшим науковим кроком буде визначення показників сформованості інформаційної грамотності, це допоможе прослідкувати та виокремити форми та методи формування інформаційної грамотності учнівської молоді в процесі навчання української мови.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Balakirova, S.Yu., & Pavlenko, V.V. (2012). Informatsiina kompetentnist upravlintsia v konteksti "kultury realnoi virtualnosti" [Information competence of a manager in the context of "culture of real virtuality"]. *Visnyk NTUU KPI. Filosofiia Psykholohiia. Pedahohika – Bulletin of NTUU KPI Philosophy Psychology. Pedagogy*, vyp. 1, 7-10 [in Ukrainian].
2. Boytsova, O.M. (2011). *Struktura informatsiinoi kompetentnosti ta ii analiz dlia protsesu profesiinoi pidhotovky* [The structure of information competence and its analysis for the process of professional training]. Kyiv, 312 [in Ukrainian].
3. Honcharenko, S.U. (1997). *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk* [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv, 375 [in Ukrainian].
4. Ivanov, V., & Volosheniuk, O. (2012). *Mediaosvita ta mediahramotnist* [Media education and media literacy]. 2nd ed. Kyiv, 58 [in Ukrainian].
5. *Kontseptsiia Novoi ukrainskoi shkoly* [Concept of the New Ukrainian School]. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> [in Ukrainian].
6. Kucheruk, O.A. (2020). Navchannia ukrainskoi movy na zasadakh mediaosvity v zahalnoosvitniy shkoli: sotsiokulturnyy aspekt [Teaching the Ukrainian language on the basis of media education in secondary school: socio-cultural aspect]. *Naukovi pratsi Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka: Filolohichni nauky – Scientific works of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University: Philological Sciences*. Kamianets-Podilskyi, vyp. 51, 76-80 [in Ukrainian].
7. Marushchak, O.V., Korol, B.P., & Lupiak, D.M. (2015). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia tekhnolohii [Formation of professional competence of the future technology teacher]. *Naukovi zapysky. Problemy metodyky fizyko-matematychnoi i tekhnolohichnoi osvity – Scientific notes. Problems of methods of physical, mathematical and technological education*, vyp. 1 (7), 89-91 [in Ukrainian].
8. *Praktychna mediaosvita: mediahramotnist v osvitnomu prostori: navch.-metod. posibnyk* [Practical media education: media literacy in the educational space: a study guide] / comp. by Baidyk, V.V., & Pronina, O.V. (2021). Lysychansk, 66 [in Ukrainian].
9. *Rozvytok IT-kompetentnosti* [Development of IT competence]. Retrieved from: <https://sites.google.com/site/itkompetentnosti/> [in Ukrainian].
10. Chornous, O. (2021). Formuvannia informatsiinoi hramotnosti uchniv yak skladova elementiv navchalnoho materialu elektronnykh pidruchnykh [Formation of

information literacy of students as a component of the elements of educational material of electronic textbooks]. *Problemy suchasnoho pidruchnyka – Problems of the modern textbook*, vyp. 27, 46-56 [in Ukrainian].

11. Shcherba, N.S. (2006). Zastosuvannya metodu kontent-analizu do vyznachennia poniattia "stratehichna kompetentsiia" [Application of the content analysis method to the definition of the concept of "strategic competence"]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu im. Ivana Franka – Bulletin of Zhytomyr Ivan Franko State University*, vyp. 29, 166-169. Retrieved from: <http://eprints.zu.edu.ua/1562/1/13.pdf> [in Ukrainian].

12. Bruce, C. (1997). The seven faces of information literacy, Auslib Press, Adelaide. *Information literacy in the workplace. Information literacy: the professional issue, Proceedings of the Third National Information Literacy Conference conducted by the University of South Australia Library and the Australian Library and Information Association*. University of South Australia Library, Adelaide, 29-37 [in English].

13. Doyle, C.S. (1994). *Information Literacy in an Information Society*. Syracuse University. New York: ERIC Clearinghouse on Information and Technology, 82 [in English].

14. International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences. Retrieved from: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/B0080430767023354> [in English].

15. Gus, M. (2018). *What is information literacy. News & Press: Academic & Research*. Retrieved from: <https://www.cilip.org.uk/news/421972/What-is-information-literacy.html> [in English].

Received: August 22, 2023

Accepted: September 12, 2023